

Elementy świata przedstawionego w „Lalce” Bolesława Prusa

1. Czas akcji:

- **1878 – 1879** r. (dzięki „Pamiętnikowi starego subiekta” przenosimy się w czasy wcześniejsze, do Wiosny Ludów, 1848r.)

2. Miejsce akcji:

- **Warszawa** (Krakowskie Przedmieście – sklep Wokulskiego), Aleje Ujazdowskie – kamienica Łęckich, Powiśle, Łazienki, Ogród Saski, tor wyścigów konnych);
- **Paryż**;
- **Zasław i Zasławek**.

3. Bohaterowie:

- pierwszoplanowi**: Stanisław Wokulski, Izabela Łęcka, Ignacy Rzecki
- drugoplanowi**: Helena Stawska, Tomasz Łęcki, Kazimierz Starski, Kazimiera Wąsowska, prezesowa Zasławska, baronostwo Krzeszowscy
- epizodyczni**: subiekci w sklepie Wokulskiego, profesor Geist, bracia Wysoccy, Węgiełek, studenci, Marianka, pani Meliton, Henryk Szlangbaum

4. Wydarzenia – główne wątki w utworze:

- wątek miłosny;
- wątek Rzeckiego („Pamiętnik starego subiekta”);
- wątek społeczno-obyczajowy.

Obraz społeczeństwa ukazany w „Lalce” Bolesława Prusa

W powieści ukazane zostały ówczesne warstwy społeczeństwa:

1. Arystokracja

- **Przedstawiciele:** Izabela Łęcka, Tomasz Łęcki, prezesowa Zasławska, Kazimierz Starski, Julian Ochocki;
- **Cechy:** Dbałość tylko o własne interesy, brak patriotyzmu i sensu życia, rozpustny styl życia, pogoń za rozrywkami, obłuda, pogarda dla ludzi pracy, dla służby, nieuzasadniona pycha z powodu swego pochodzenia, niski poziom intelektualny młodych panien, których czas upływa na plotkach i szukaniu męża)

Jedynymi pozytywnymi postaciami z tego kręgu są **Julian Ochocki** i **prezesowa Zasławska**.

2. Mieszczanstwo (pochodzenia polskiego, żydowskiego, niemieckiego; studenci, kupcy, rzemieślnicy, inteligenci);

- **Przedstawiciele:** Stanisław Wokulski, Helena Stawska, Ignacy Rzecki, pani Meliton, Michał Szuman, subiekci w sklepie Wokulskiego;
- **Cechy:** cechą wspólną większości jest brak inicjatywy i energii do działania; niezorganizowanie i niechęć do pracy Polaków (np. Mraczewski); pracowitość i oszczędność Żydów (np. Szlangbaum); konsekwencja Niemców (np. Mincel).

3. Niziny społeczne (najbiedniejsza grupa);

- **Przedstawiciele:** Marianna, bracia Wysoccy, Węgiełek;
- **Cechy:** zdani wyłącznie na siebie, pozbawieni możliwości rozwoju i nadziei na lepsze jutro, żyjący w skrajnej nędzy, wyzyskiwani przez innych.

Trzy pokolenia idealistów w „Lalce”

Bolesława Prusa

W „Lalce” możemy wyróżnić trzy pokolenia idealistów. Są nimi:

- **Idealista miłości – Stanisław Wokulski.** Ten rozsądny, twardy człowiek dał się opanować i obezwładnić wyobrażeniu o miłości. Uosobieniem tego uczucia, ideałem kobiety, była w jego oczach panna Łęcka. Nie dostrzegał realiów, nie chciał znać prawdy o sytuacji – zatopił się w marzeniu o szczęśliwej miłości, pięknym i bogatym wnętrzu wybranki i robił wszystko, by ją zdobyć.

- **Idealista polityczny – Ignacy Rzecki.** Stary subiekt był zwolennikiem bonapartyzmu. W osobie i dziedzictwie Napoleona widział możliwość wyzwolenia ukochanej ojczyzny. Zagorzały bonapartysta, uczestnik walk ma Węgrzech, nie przyjmował do wiadomości, że są to nierealne rojenia.

- **Idealista nauki – Julian Ochocki.** Ten młody arystokrata był pochłonięty ideą nauki i wiedzy (nieograniczonych możliwości człowieka). Marzenie o latających maszynach, pokonaniu niedostępnych dziedzin, tajemnicach wiedzy opanowało umysł tego bohatera. Ochocki próbował żyć normalnie – lecz gdy miał do wyboru spotkanie towarzyskie, romans lub pracę badawczą – wybierał tę ostatnią.

Wniosek: Jedynie idee naukowe Ochockiego miały szanse powodzenia, ponieważ rozwój wiedzy i techniki wciąż jest tematem aktualnym. Ludzie pokroju Ochockiego przyczyniają się do rozwoju świata, ich działanie ma mocne podstawy, by uznać je za racjonalne. Marzenia o idealnej miłości oraz romantyczna idea walki o wolność ojczyzny okazały się złudnymi nadziejami.

„Lalka” jest powieścią o straconych złudzeniach romantyków, a pochwałą rozsądnego programu pozytywistów.

Stanisław Wokulski – romantyk czy pozytywista?

Stanisław Wokulski – osobowość na styku dwóch światów, jak określił go Szuman „Stopiło się w nim dwóch ludzi: romantyk sprzed roku sześćdziesiątego i pozytywista z siedemdziesiątego”.

1. Cechy romantyka:

- całe swoje **życie podporządkował miłości** do Izabeli;
- był bardzo **wrażliwy** – często **rozmyślał i analizował** swoje **uczucia**;
- brał udział w powstaniu styczniowym – **ryzykował życie dla ojczyzny**;
- był samotnym indywidualistą gotowym **poświęcić** wszystko w imię **miłości**, nawet własne **życie**.

2. Cechy pozytywisty:

- **rozwijał wiedzę**, angażował się w projekty naukowe, wierzył w kult nauki i techniki, **chciał zdobyć wykształcenie**;
- **precyzyjnie** realizował swoje plany wzbogacenia się;
- na co dzień był **rozsądny**, w interesach kierował się **doświadczeniem i rozumem**;
- realizował idee pozytywistyczne: **praca u podstaw** (pomoc najuboższym, stwarzanie im warunków do godnego życia); **praca organiczna** (rozumiał, że warstwa najuboższa społeczeństwa to także jego ważna część).